

”Om medborgarna nöjer sig med att sitta på läktarna och heja och bua omväxlingsvis, medan politikerna är ensamma på den politiska spelplanen samtidigt som journalistiken gestaltar politik som ett spel om makten, då har politiken reducerats till ett spel och demokratin till en skugga av vad den skulle kunna vara.”

I den bästa av alla världar?

När dessa rader skrivs står vi vid upptakten till detta årtusendes första val i Sverige. Inom partierna och på redaktionerna pågår förberedelsearbetet sedan länge; medborgarna tycks än så länge vara de som engagerar sig minst inför den demokratins högtidsstund som valdagen ofta kallas.

I den bästa av alla världar, för att låna orden av Pangloss i Voltaire's *Candide*, är inte bara valdagen utan hela valrörelsen en demokratins högtidsstund. Det är den tid då partierna ska redovisa hur de har agerat under den gängna mandatperioden och förklara hur de vill att samhällets stora och avgörande problem ska lösas så att det gagnar allmänintresset. Det är den tid då journalistiken ska granska de politiska makthavarna, samhället som sådant och ge människor tillräckligt god information för att dessa ska kunna göra välinformerade val. Det är den tid då medborgarna ska sätta sig in i politiken, engagera sig själva och på jämlika grunder utse vilka som ska styra landet under de kommande fyra åren.

Hur mycket våra nutida Pangloss-gestalter än försöker övertyga oss är det dock svårt att se att vi lever i den bästa av alla demokratiska världar. Problemen är flera: Allt för ofta undviker partierna att på ett klart och tydligt sätt redovisa hur de har agerat under de föregående åren, vilket försvårar medborgarnas möjligheter att utkräva ansvar. Detta pekar bland annat SNS Demokratiråd på i sin senaste rapport, med den talande titeln ”Demokrati utan ansvar”. När den grävande och undersökande journalistiken därutöver ofta får ge plats åt infotainment och en journalistik som gestaltar politik som sport, spel och strategi, blir det ännu svårare för med-

borgarna att skaffa sig den information de behöver för att kunna utkräva ansvar.

Allt för ofta väljer politikerna dessutom att ägna uppmärksamheten inte åt de stora, viktiga och komplexa samhällsproblemen som exempelvis företagsflykten från Sverige, genteknologins löften och utmaningar, det framtida underskottet på arbetskraft, den europeiska integrationsprocessen med flera; istället satsas energin på dels allmängiltiga budskap som i princip ingen kan argumentera emot, dels på förhållandevis små och enkla symbolfrågor.

Visst vill vi alla ha en god vård, en bra skola och en trygg omsorg, men intressant och viktig blir debatten först när den kommer att handla om vad dessa slogans egentligen betyder, och hur målen ska uppnås. Om debatten aldrig kommer dithän blir den i det närmaste betydelselös för medborgarnas möjligheter att göra välinformerade val.

Därför borde journalistiken se det som sin uppgift inte bara att tillhandahålla medborgarna information om partiernas olika ståndpunkter. Journalistiken borde också se det som sin uppgift att med välgrundade frågor tvinga politiker att fördjupa sina svar på frågor som handlar om såväl skolan, vården och omsorgen, som de mer komplexa problemen som handlar om exempelvis hur välfärdsstaten ska klara det faktum att vi successivt blir allt färre som ska försörja allt fler i takt med att antalet sjukskrivna och pensionärer ökar.

För att journalistiken ska kunna göra detta krävs dock mer än en vilja från redaktionernas sida. Det krävs också att medborgarna har intresse nog för att sätta sig in i frågorna och ta del av en journalistik som ställer krav på läsarna och tittarna. I

grund och botten spelar det ingen roll hur väl politikerna och journalisterna lever upp till sina demokratiska roller om inte medborgarna lever upp till sina.

Den politiska kommunikationen i en demokrati bygger på att samspelet mellan medborgare, politiker och journalister fungerar på ett sätt som bidrar till att stärka demokratins kvalitet. En valrörelse är därför för samtliga tre grupper en möjlighet att visa hur långt det demokratiska engagemanget egentligen sträcker sig.

Om medborgarna nöjer sig med att sitta på läktarna och heja och bua omväxlingsvis, medan politikerna är ensamma på den politiska spelplanen samtidigt som journalistiken gestaltar politik som ett spel om makten, då har politiken reducerats till ett spel och demokratin till en skugga av vad den skulle kunna vara.

Men medborgarna kan också välja att sätta sig in i sakfrågorna och ideologierna samt engagera sig själva politiskt. Politikerna kan välja att tala klarspråk, stå för sina tidigare handlingar och våga ta tag i de riktigt svåra men viktiga frågorna. Journalisterna kan välja att satsa på en granskande och informerande journalistik istället för en spelgestaltande och opinionsfixerad journalistik. Utvecklingen är inte ödesbunden; demokratin blir vad vi alla gör den till. Därför kan såväl medborgare som journalister och politiker bidra till att valrörelsens praktik närmar sig idealet om en demokratins högtidsstund.

Ingen individ eller grupp kan ensam göra allt, men alla kan göra något. I detta är vi alla jämlika.

JESPER STRÖMBÄCK
jesper.stromback@mh.se